

Venäläistaustaiset naiset Suomessa: sukupuoliroolit ja perhe

Pirjo Pöllänen

Itä-Suomen yliopisto

Karjalan tutkimuslaitos
& yhteiskuntapolitiikka

Venäläiset maahanmuuttajat Suomessa

- Venäläisiä maahanmuuttajia Suomessa ~50 000, joista reilut 60% naisia
- Venäläisten maahanmuuttajien pääasialliset muuttosyyt Suomeen ovat paluumuutto ja avioliittomuuttajat (suomalaisten miesten venäläiset vaimot, mutta myös opiskelun ja työn vuoksi muuttavia)
- Vuodelta 2004 kattava esitys venäläisten ja etnisesti suomalaisten maahanmuuttajien asemasta Suomessa (Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Liebkind, Mannila, Jasinskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä, Reuter).

Tutkimuskohteena Pohjois-Karjala

- Venäläiset maahanmuuttajavaimot Pohjois-Karjalassa
 - Tohmajärvi Suomen venäläisin kunta
 - Rajan läheisyys
- Mutta Tohmajärven kautta ei voi tehdä yhteenvetoa venäläisistä maahanmuuttajanaisista koko Pohjois-Karjalassa, tilanne vaihtelee paikkakunnittain (vrt. välimatkat esim. Joensuuhun ja rajalle: eteläisen ja pohjoisen erot maakunnan sisällä)
- Koko aluetta kuitenkin määrittää maaseutumaisuus (syrjäistä maaseutua paljon)
 - Maamme korkeimmat työttömyysluvut
 - Välimatkat (ja esim. auton merkitys)
 - Asenteet (esimerkiksi työllistymisen esteenä)
- Rajan ja kansainvälisen rajanylityspaikan läsnäolo (Niirala-Värtsilä raja-asema)

Taustaksi

- Alustus perustuu venäläisistä maahanmuuttajanaisista tekeillä olevaan väitöskirjaani: ”Venäläisten maahanmuuttajanaisten ylitajainen hoiva Pohjois-Karjalassa ja Karjalan Tasavallassa”
- Tutkimukseni kohteena perhe- ja parisuhdeariki venäläis-suomalaisissa perheissä
- Näkökulmana hoiva / ylitajainen hoiva
- Katson tässä alustuksessa sukupuolirooleja vain perheen kontekstissa

Aineisto

- 16 etnografista haastattelua venäläisten vaimomuuttajien kanssa
- Informantit jakaantuvat neljään kategoriaan
 - Lapsi(a) vain suomalaisen puolison kanssa
 - Lapsi(a) vain venäläisen ex-kumppanin kanssa
 - Lapsia sekä suomalaisen miehen että venäläisen ex-miehen kanssa
 - Kahdella informantilla ei ollut lapsia haastatteluja tehtäessä

Perhekäsitykset

- Äitiys:
 - Työssäkäyvän venäläisen naisen ideaali ”Russian working mother”
 - Suomalainen sosiaalipoliittinen järjestelmä perustuu myös kahden leivänansaitsijan mallille (naisten työssäkäynti yleistä)
 - Arjen äitimininen venäläis-suomalaisessa perheessä
 - Perhesuhteet ja esimerkiksi sukupuoli / sukupolvijärjestelmä muodostuu kussakin perheessä omanlaisekseen (jokaisella perheellä oma perheen sisäinen sukupuolisopimus)
 - Ympäröivän yhteiskunnan sukupuolisopimus (Suomessa ja NL:ssa / Venäjällä muistuttavat toisiaan)
 - Tosin yhteiskuntien välillä on eroja sukupuolisopimuksessa, ja perheiden välillä on eroja (perheen sisäinen rahatalous, ja siihen liittyvät valtasuhteet maahanmuuttajanaisten näkökulmasta)

Arjen äitiminä

- Kielikysymys: venäjäksi vai suomeksi?
 - Tämä ei aina ole naisen päätettävissä, suomalaisella miehellä saattaa olla omia vaatimuksiaan
- Mistä saa arjen hoiva-apua?
 - Venäläiset isovanhemmat ovat Venäjällä (välissä on raja)
 - Suomalaiset isovanhemmat eivät ole aina tarpeeksi luotettavia, heillä saattaa olla omia menojaan yms.
 - Ero ”suomalaisen kulttuurin” ja ”venäläisen kulttuurin” välillä on se, että Venäjällä isovanhemmilla on velvollisuus huolehtia lapsenlapsista ja suomalaiset isovanhemmat auttavat halutessaan

Mikä on perhe?

Perhe –käsitteenä ja sen määrittely:

- Ydinperhe versus laajennettu perhe
 - Kollektiivinen vai yksilöllinen perhekulttuuri
 - Vastuun jakaminen perheenjäsenten kesken

Perhesuhteet

- Siis esimerkiksi:
 - Kuinka määritellä perhe?
 - Sinun lapset, minun lapset, meidän lapset, venäjänkieliset, kaksikieliset, suomea puhuvat perheenjäsenet, Suomessa asuvat, Venäjällä asuvat, jossakin muualla asuvat Sinun/minun lapset = toisinaan monimutkaista
 - Venäläisessä laajennetun perheen kontekstissa naisten väliset verkostot ja hoiva-apu keskeisessä asemassa
 - Ongelmana miten luoda kontakteja suomalaisiin, ja sitä kautta saada tietoa esim. suomalaisesta palvelujärjestelmästä (vrt. esim. lähisuhdeväkivaltatilanteet)

Sukupuolisopimus

- Toisinaan puolisoilla on erilaiset odotukset siitä sukupuolisopimuksen mallista, jota kaksikulttuurisessa liitossa tulisi noudattaa
 - Suomalainen mies olettaa venäläistaustaisen vaimonsa ”käyttäytyvän” traditionaalisen / patriarkaalisen sukupuolisopimuksen mukaisesti ts. eri tavalla kuin suomalaisen naisen oletetaan käyttäytyvän
 - Venäläistaustainen vaimo olettaa ja odottaa suomalaisen puolisonsa kohtelevan häntä tasa-arvoisesti ja suomalaisen sukupuolisopimuksen mukaisesti
- Perheen sisäinen rahatalous esimerkkinä
 - Venäläis-suomalaisissa parisuhteissa molemmat kumppanit osallistuvat aineistoni mukaan perheen raha-asioista päättämiseen
 - Naiset kuitenkin kertovat tarinoita piheistä suomalaisista miehistä
 - Suomalaiset miehet eivät osaa hemmotella venäläisiä puolisoitaan
 - Rahatalous on myös potentiaalinen ”vaarallisen ja vääränlaisen” vallankäytön väline

Johtopäätöksiä

- Monimutkaisuus ja aineiston ambivalentti luonne (yleistyksiä varottava, perheillä erilaiset käytännöt, eikä aina kyse kahdesta eri kulttuurista)
- Tuntuu, että tutkimustyöni edetessä olen vain muodostanut enemmän kysymyksiä kuin pystynyt antamaan vastauksia
- Isovanhempien ambivalentti rooli
- Venäläisten naisten arjen selviytymiseen vaikuttaa myös ympäröivän yhteiskunnan asenteet
- Pohjois-Karjalassa arjen haasteellisuutta lisää myös naisten huono työmarkkinatilanne (milloin on oikea aika hankkia lapsia, miten saada suomalaisia ystäviä, ja tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta kun ei ole mukana työelämässä etc.)

